

Notat fra Legeforeningen 15.05. 2013– Meld. St. 34(2012-2013) – Folkehelsemeldingen

Fra Legeforeningen møter: Hege Gjessing president, Gorm Hoel, fagsjef, Legeforeningens sekretariat

Meldingen legger opp til et felles løft av folkehelsen på tvers av samfunnssektorer både i det forebyggende og helsefremmende folkehelsearbeidet. Det er positivt at meldingen prioriterer forebygging og etablering av gode helsebringende levevaner blant barn og unge. Dette er en viktig og riktig prioritering Legeforeningen stiller seg bak. Samtidig etterlyser vi flere forpliktende tiltak på avgjørende områder i folkehelsearbeidet. Viktige og komplementære elementer i forebyggende og helsefremmende folkehelsearbeid er kosthold og fysisk aktivitet. Norge følger den samme utviklingstrenden som sammenlignbare land, men har med et velferdssamfunn preget av sosial trygghet og tillit både et ansvar og en unik mulighet til å være ledende på folkehelse. Med denne bakgrunnen savner Legeforeningen forpliktende tiltak på sentrale områder som de sosiale helseforskjellene, fysisk aktivitet og en forsterket bruk av strukturelle virkemidler i folkehelsearbeidet.

Legeforeningen mener:

- Utjamning av sosiale helseforskjeller er det viktigste tiltaket for å bedre folkehelsen.
- Etableringen av helsebringende tiltak tidlig er i stor grad avgjørende for helsetilstanden gjennom hele livsløpet
- En time daglig organisert fysisk aktivitet for alle elever i skolen må gjøres obligatorisk.
- Strukturelle virkemidler som pris- og avgiftspolitikkk må skjerpes ytterligere for å gjøre sunne valg enklere og usunne valg vanskeligere.

Sosiale helseforskjeller – det viktigste tiltaksområdet i folkehelsearbeidet

Den norske befolkningen har generelt god helse. Men helseforskjellene innad i befolkningen er markante, noe som gjør seg spesielt gjeldende ved sosioøkonomiske forhold. Forskningen tegner et tydelig bilde av at det er store sosiale forskjeller i kostholdsvaner, graden av fysisk aktivitet og helsebringende levevaner. Det er i denne sammenhengen et paradoks at det største potensialet for forebyggende og helsefremmende arbeidet ligger utenfor helsetjenesten. Samtidig som de mangelfulle resultatene av dette arbeidet ender opp på helsetjenestens bord.

Regjeringen vil fremme forslag om å forby industriframstilt transfett etter mønster fra Danmark, i tillegg til å styrke helsestasjons- og skolehelsetjenesten med 180 millioner kroner for å møte behovene i kommunene. Regjeringen vil også skjerpe inn krav til merking av næringsinnhold og opprinnelse på matvarer. Dette er positive tiltak som tiltredes av Legeforeningen.

Fysisk aktivitet for alle elever i skolen

Regelmessig fysisk aktivitet er vesentlig i alt forebyggende helsearbeid og forskning bekrefter at organisert fysisk aktivitet i skolen bedrer barns helse. Legeforeningen står sammen med Kreftforeningen, Nasjonalforeningen for folkehelsen, Fysioterapeutforbundet, Idrettsforbundet og 21 andre organisasjoner samlet om en times obligatorisk fysisk aktivitet i skolen som forpliktende tiltak, og dens bestemmende effekt for helsetilstanden gjennom hele livsløpet. Organisasjonene representerer over 2 millioner medlemmer og jobber sammen for at skolens folkehelseforpliktelser må nedfelles tydelig i Opplæringsloven. Det er dermed nærmest et folkekrav å få gjennomført et forpliktende tiltak med stor effekt.

Vi savner en tydelig viljeserklæring fra regjeringen når det gjelder å vurdere nye former for reguleringer for å sikre mer fysisk aktivitet, ikke minst i lys av den omfattende friheten norske skoler og kommuner har i organiseringen av skolehverdagen.

Meldingen viser til at Helsedirektoratet fått i oppdrag å lage en nasjonal kampanje i 2014 om helsegevinstene ved fysisk aktivitet, og konsekvenser ved inaktivitet. Legeforeningen stiller seg i utgangspunktet positivt til holdningsendrende kampanjer, men mener dette mer bør være et supplement til grunnleggende strukturelle tiltak som har mer varig effekt.

Dagens femtenåringer er inaktive i 70 % av tiden de er våkne og passiviteten har også sammenheng med sosiale forskjeller. Inaktivitet rammer sosialt skjevt, og medvirker til økte helseforskjeller mellom grupper i befolkningen. Skolen er en hverdagsarena hvor formative aktivitetstiltak har stor effekt på forebyggende og helsebringende livsvaner. Andelen av befolkningen som er fysisk aktive, stiger med økende sosioøkonomisk status. Skolen er samtidig en arena hvor en reversering av helsegevinst som dannes med bakgrunn i sosioøkonomisk status i barn og unges oppvekstvilkår har betydelig effekt. Tiltaket har dermed et bredt nedslagsfelt og stor effekt på nåværende og fremtidig folkehelse.

Pris og avgiftspolitik er viktige strukturelle tiltaksområder

Legeforeningen mener det i sterkere grad tilrettelegges for sunnere valg. Legeforeningen savner forpliktende tiltak på dette området som også bidrar til å utjamne de sosiale helseforskjellene. Det er derfor helt avgjørende å videreføre virkningsfulle strukturelle tiltak: Avgiftsøkning på tobakksvarer, usunn mat, sukkerholdige drikker og en restriktiv alkoholpolitikk. Regulering av pris og tilgjengelighet er veldokumenterte virkemidler innen folkehelse. Meldingen erkjenner i stor grad at dette ikke har vært tilfelle når det gjelder kosthold: « På kostholdsområdet har avgifter og reguleringer vært mindre brukt. Det gjelder både regulering av markedsføring og prisvirkemidler». Reguleringer og en aktiv prispolitikk er et viktig virkemiddel i å utjevne de sosiale helseforskjellene. I St. meld nr. 20 (2006-2007) Nasjonal strategi for å redusere sosiale helseforskjeller fremgår det at dersom prisene reduseres med 12 % vil etterspørselen blant de som kjøper lite frukt og grønnsaker øke med 11-12 %. Det er et samfunnsansvar og et politisk ansvar å legge til rette for at sunne alternativer blir rimeligere, også på kostholdsområdet. Sunne matvalg må gjøres enklere gjennom reduserte priser og lett tilgjengelighet. Pris er avgjørende ved valg av matvarer, og det følger av dette at det bør innføres et differensiert momssystem på sunne og usunne matvarer.

Videreføring av en restriktiv alkoholpolitikk

Alkohol er det rusmiddelet som forårsaker flest helseskader. Det er anslått at omfanget av helseskader er minst fire ganger høyere enn det bruken av andre rusmidler forårsaker. De siste ti årene har antall sykehusinnleggelses som følge av alkohol økt. Legeforeningen mener de viktigste tiltakene for å begrense alkoholskader er å redusere tilgangen gjennom høye avgifter på alkohol, opprettholdelse av Vinmonopolet og streng håndheving av skjenkebestemmelser. Alkoholovens makstider for kommunale og statlige skjenkebevillinger bør innskrenkes med en time. Forebygging av alkoholskader må foregå på mange arenaer: skolene, arbeidsplassene, utestedene og der organiserte fritidsaktiviteter finner sted.